

Л.В. Кравченко, м Умань
e-mail: kravchenkolesiy@gmail.com

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУЮЧОГО ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПРОЦЕСІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті розглянуто актуальні проблеми освіти, що потребують інноваційних підходів до вирішення питання збереження та зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу; охарактеризовано здоров'язберігаюче освітнє середовище; проаналізовані принципи, які необхідно враховувати при розробці інформаційно-комунікаційних технологій здоров'язберігаючого середовища системи технологічної освіти.

Ключові слова: здоров'язберігаюче освітнє середовище, інформаційно-комунікаційні технології, освітній процес, технологічна освіта.

Abstract. In the article current educational issues requiring innovative approaches to study process participants' health saving and strengthening have been considered; health strengthening study environment has been characterized; the principles needed to consider while developing information and communication technologies of technology education system health saving environment have been analyzed.

Keywords: health-saving study environment, information and communication technologies, study process, technology education.

Активна інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життя суспільства потребує фундаментальних зрушень у системі освіти та перенесення акценту з отримання інформації на навчання тому, як отримувати та як використовувати інформацію, передбачає як основний очікуваний навчальний результат освіти формування системи компетентностей, що дозволяють ефективно діяти в сучасному світі. Ключові компетенції включають: вміння діяти самостійно, використовувати інструменти інтерактивно і працювати в різних соціальних групах.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, використання електронних засобів навчального призначення в освітній діяльності, організації систем відкритого та дистанційного навчання досліджували В. Биков, Р. Гуревич, Н. Дементієвська, М. Жалдак, М. Кадемія, С. Литвинова, М. Смульсон, С. Тітов. Проблема формування інформаційно-комунікаційного освітнього середовища розглянута в роботах А. Андрєєва, В. Бикова, Ю. Жука, Є. Полат, В. Ясвіна та інших учених. Науково-теоретичним обґрунтуванням здоров'язберезувальної технології є спадщина гуманістичної педагогіки (В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Русова, Г. Ващенко, А. Макаренко), концепція «розвивального навчання» (Л. Виготський, П. Гальперін, Г. Костюк, С.

Максименко), особистісно-діяльнісний (С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, М. Боришевський, І. Бех) та підходи, що передбачають створення умов для самореалізації кожної дитини у сфері здоров'я, формування її емоційноціннісного ставлення до власного здоров'я, оволодіння здоров'язбережувальними компетенціями на основі набуття життєвих навичок та побудови власного стилю життя (Т. Бойченко, Т. Воронцова, О. Пометун, О. Савченко, О. Сухомлинська та інші).

Ми особливу увагу приділимо компетенції інтерактивно використовувати інструменти освіти, чому нині приділяється основна увага в процесі модернізації системи освіти. Ця компетентність передбачає здатність людини керувати знаннями та інформацією і використовувати їх як основу для аналізу варіантів, формування думок, прийняття рішень та здійснення дій, що дозволяють їй швидко пристосовуватися до мінливих умов життя. Пріоритетним стає завдання переходу від пасивного здобуття знання від педагога до активного самостійного навчання студентів інтерактивним способом та з використанням навчальних програм, орієнтованих на формування ключових компетентностей, що дозволяють активно інтегруватися у конкурентне середовище сучасного ринку праці.

До цього часу немає загальноприйнятих підходів розвитку єдиної системи здоров'язберігаючої освіти як компоненти підтримки та супроводу виховної та інноваційної діяльності закладу освіти. У сучасній ситуації на ринку праці затребувані фахівці, здатні реалізувати свій цільовий вибір у галузі діяльності або знання, які мають достатній рівень освоєння освітньої програми, позитивну мотивацію та ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя як фактор, що підвищує конкурентоспроможність.

Здоров'язберігаюче освітнє середовище має бути всебічно продуманим, спеціально організованим простором, в якому проходять індивідуальні «маршрути» реабілітації та розвитку (формування) індивідуального здоров'я, формування позитивних соціальних зв'язків, здатності особистості до самостійного вирішення проблем у різних сферах життєдіяльності. Результатом формування ефективного здоров'язберігаючого інформаційно-комунікаційного освітнього середовища закладу освіти, застосування здоров'язберігаючих освітніх технологій є прищеплення навичок у самостійному досягненні студентами певного рівня здоров'я та освіченості, під яким розуміється фізична та фізіологічна готовність. Методологічну основу концепції складають філософські положення про єдність тілесного, інтелектуального та духовного у структурі особистості, теорії та практики, сутності та явища, форми та змісту, про природу діяльності. Методологічними орієнтирами виступають системний, культурологічний та особистісно-діяльнісний підходи [4, 462].

Теоретичним фундаментом концепції є теорії особистості, діяльності та спілкування; теорії та технології навчання та виховання; теорії фізичної культури та здорового способу життя особистості, технології їх формування; теорії керування.

Загальні принципи визначають наступний зміст:

- інтеграція всіх сил, органічна єдність всіх структурних підрозділів навчального закладу з метою навчання та виховання студентів в умовах, що забезпечують їм фізичне, психічне та духовно-моральне здоров'я;

- гуманізація, посилення уваги особистості кожного студента як вищої соціальної цінності суспільства, установка формування громадянина з високими інтелектуальними, моральними і фізичними цінностями;

- диференціація та індивідуалізація навчання та виховання, створення умов для повного прояву та розвитку здібностей кожного студента;

- демократизація, створення передумов для розвитку активності, ініціативи та творчості навчання студентів та викладачів, зацікавлена взаємодія адміністрації та громадськості у становленні та функціонуванні здоров'язберігаючих освітніх технологій;

- наукова організація навчально-трудої діяльності суб'єктів освітнього процесу; впровадження сучасних педагогічних технологій збереження та формування здоров'я студентів;

- антропологічність, цілісність людини, її психосоматичну, соціокультурну, духовну та фізичну єдність; взаємозв'язок та взаємовплив соціального середовища та особистості у напрямку розвиваючої культурно-творчої діяльності [6].

Аналіз змісту освіти, освітнього процесу та сутнісних характеристик педагогічних технологій дозволяють виділити та сформулювати ряд важливих технологічних принципів, які необхідно враховувати при розробці інформаційно-комунікаційних технологій здоров'язберігаючого середовища системи технологічної освіти:

- зв'язок компонентів системи здоров'язберігаючої інформаційно-комунікаційної технології. Основні складові її елементи (інформаційна, апаратна та кадрова) взаємопов'язані та взаємозалежні: зміна однієї з них неодмінно потребує зміни двох інших.

- Діагностика цілей та результатів. Цілепокладання розглядається як багаторазово повторюваний процес, результат якого виражається в планованому результаті подальшої діяльності суб'єкта. Ціль діяльності впливає на результат діяльності більше, ніж сама діяльність. Крім того, мета повинна бути діагностичною (контрольованість її досягнення). Тільки мета, що діагностується, може бути спонукальним мотивом діяльності.

- Функціональна повнота та взаємозв'язки змісту інформаційно-комунікаційної здоров'язберігаючої технології.

- Одночасне охоплення всіх складових освітньої системи (інформаційна, інструментальна та кадрова) та компонентів (педагогічні, психологічні, медичні) соціального середовища, наявність адекватного матеріально-технічного та правового забезпечення.

- Відкритість функціональних та методичних дій.

- Зрозумілість, доступність, логічність, інформаційна відкритість для учасників освітнього процесу.

- Об'єктивність оцінки кінцевого результату як умова ефективного контролю та корекції можливих порушень та помилок.

- Спадкоємність та завершеність як технологічної моделі, так і її змісту, форм навчальної діяльності. При цьому здоров'язберігаюче навчання в рамках інформаційно-комунікаційного середовища повинно мати поширення і на позанавчальну діяльність, забезпечуючи задоволення потреб та інтересів суб'єктів освіти в культурі здорового способу життя.

- Варіативність засобів, методів та організаційних форм впровадження здоров'язберігаючих інформаційно-комунікаційної технологій в освіті, що дозволяє забезпечити повноцінність освітньої системи, надає свободу творчості, ініціативи та діяльності.

- Вибір оптимального варіанту діяльності за змістом, засобами, формами, методами впровадження та функціонування здоров'язберігаючих технологій стосовно конкретного навчального закладу, учасника освітнього процесу та з урахуванням індивідуальних особливостей функціонування, досягнення оптимального рівня освоєння навчального матеріалу, темпу навчання та виховання, обсягу самостійної роботи, оптимального поєднання трудової діяльності та відпочинку [1,112].

Особливістю процесу інформатизації освіти, на наш погляд, є те, що викладачі контролюють цей процес лише у рамках навчального закладу. Але фактично аудиторне навчання становить нині лише 30-40% від усього навчального навантаження. Умови використання інформаційних технологій поза навчальним закладом ніким не контролюються та не враховуються. Отже, говорити про модель здоров'язберігаючого освітнього закладу, не враховуючи формування у здобувача вищої освіти потреби у здоров'ї та навичках формування здоров'язберігаючого освітнього середовища поза навчальним закладом, нам представляється неправомірно, так як дана модель буде односторонньою, що відобразить частину освітнього процесу (тільки в рамках навчального закладу) і, що найголовніше, не відображає реальної потреби суспільства в освіченому та здоровому поколінні.

Таким чином, необхідно виходити з того, що в даний час говорити про формування та реалізацію в рамках навчального закладу освітніх програм, адекватних світовим тенденціям, потребам ринку праці та особистості неможливо без широкої інтеграції в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій, що в свою чергу впливають на рівень здоров'я студентів. Все це висуває вимогу до формування не тільки в навчальному закладі, а й у поза навчальний час студента ефективного здоров'язберігаючого та здоров'яформуючого інформаційного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Воронкін О. Періодизація розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Вища освіта України. 2014. № 3. С. 109–116.
2. Єсіпова О. Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Новий колегіум. 2013. Т. 1. С. 76–79.
3. Загрійчук Л. Формування культури здоров'я молодших школярів шляхом впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій. Початкова школа. 2006. № 11. С. 1–4.

4. Оржеховська В. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошуки. Збірник наукових праць / Інститут проблем виховання АПН України; за ред. І.Д. Бега]. – Вип. 10, т. 1. - Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д.Г., 2007. – с. 461 – 486.

5. Педагогічні технології особистісно орієнтованого формування в студентів загальноосвітньої школи культури здоров'я: теорія та практика: навч. посіб. / [за ред. В. Г. Григоренка, С. О. Омельченко]. Слов'янськ. 2010. 348 с.

6. Рибалько С. Формування культури здоров'я студентів засобами інноваційних технологій. Харків, 2010. С. 143.

7. Якименко С.І. Формування культури здорового способу життя студентів основної школи у позакласній роботі. Видавничий дім «Слово», 2012 р. 219 с.